

TÉMA 3: Přerozdělování, sociální spravedlnost a veřejné rozpočty

Cílem tohoto tématu je specifikovat různé koncepty chápání spravedlnosti, alternativní způsoby měření nerovnosti a dále popsat základy teorie společenské funkce blahobytu.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Osnova

- Vymezení nerovnosti a její měření
- Společenská funkce blahobytu
- Mikroekonomická analýza vybraných nástrojů redistribuční funkce
 - Minimální mzda
 - „In work“ benefit
 - Potravinové lístky

Koncept nerovnosti

- odchýlení od představy rovnosti
- rovnost lze chápat jako
 - stejnost vlastností u všech jednotek
 - v případě ekonomie je akcentován příjem
 - je však relevantní příjem aktuální nebo celoživotní?
 - nerovnost v oblasti bohatství se obtížně měří – nedostatek dat, problém ocenění, netransparentní vlastnické vztahy
- nerovnost lze analyzovat nejen s ohledem na příjmy, např.
 - přístup k lékařské péči
 - přístup ke vzdělání
 - vystavení zdraví škodlivým vlivům

Redistribuční funkce a nerovnost

- Veřejný sektor by měl napravovat takovou nerovnost, která je způsobena faktory, které nemohl člověk ovlivnit.
- Normativnost přístupu je způsobena tím, že nepanuje shoda v tom, co může a nemůže člověk ovlivnit.
- Přílišný rozsah redistribuce může snižovat ekonomickou efektivnost (viz dále).

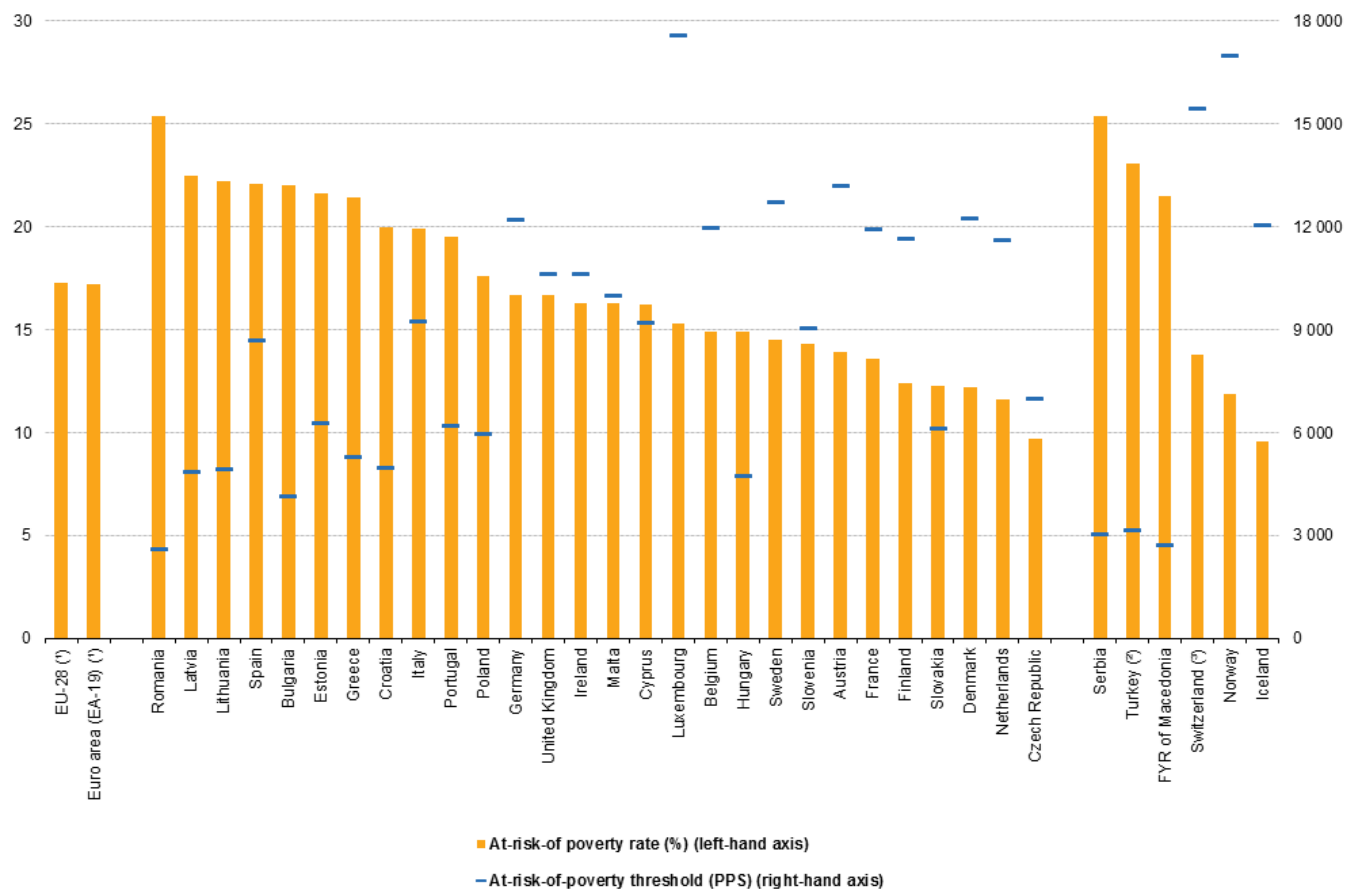
Chudoba - členění

- absolutní - stav, kdy člověk není schopen uspokojit své nezákladnější potřeby (potravy a ošacení), může vést k ohrožení života,
- relativní - jedinec nebo rodina uspokojují své sociální potřeby na výrazně nižší úrovni než je průměrná úroveň v dané společnosti
- objektivní – stát určí, co znamená adekvátní uspokojování základních lidských potřeb
- subjektivní - vlastní hodnocení svého stavu

Relativní v EU dle definice Eurostatu

- 60 % mediánu národního ekvivalizovaného disponibilního příjmu
- ekvivalizovaný příjem – při přepočtu na osobu jsou přiděleny rozdílné váhy (1 - první dospělý; 0,5 druhý a další dospělý (14 a více let); 0,3 děti do 13 let)
- měří se před a po sociálních transferech
- za sociální transfer nejsou považovány důchody (je to odložená mzda)

Míra chudoby v EU, 2015

(*) At-risk-of-poverty threshold (PPS): not available.

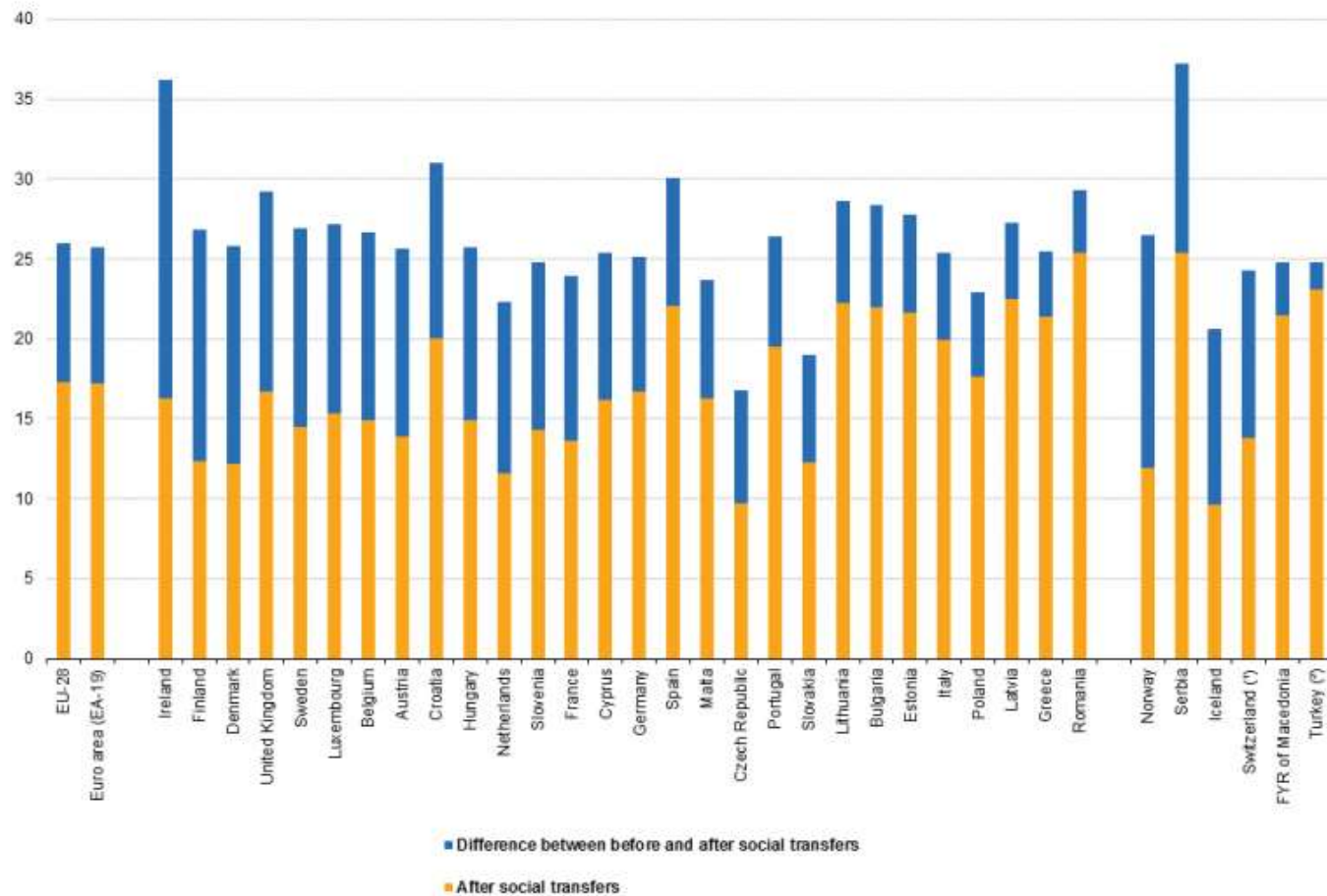
(*) 2013.

(*) 2014.

Source: Eurostat (online data codes: ilc_li01 and ilc_li02)

Zdroj: Eurostat

Vliv přerozdělování

Note: ranked on the difference between before and after social transfers.

(*) 2014.

(†) 2013.

Source: Eurostat (online data codes: ilc_li02 and ilc_li10)

Zdroj: Eurostat

Měření nerovnosti

- Rozsah příjmů - rozdíl mezi nejvyšším a nejnižším příjmem

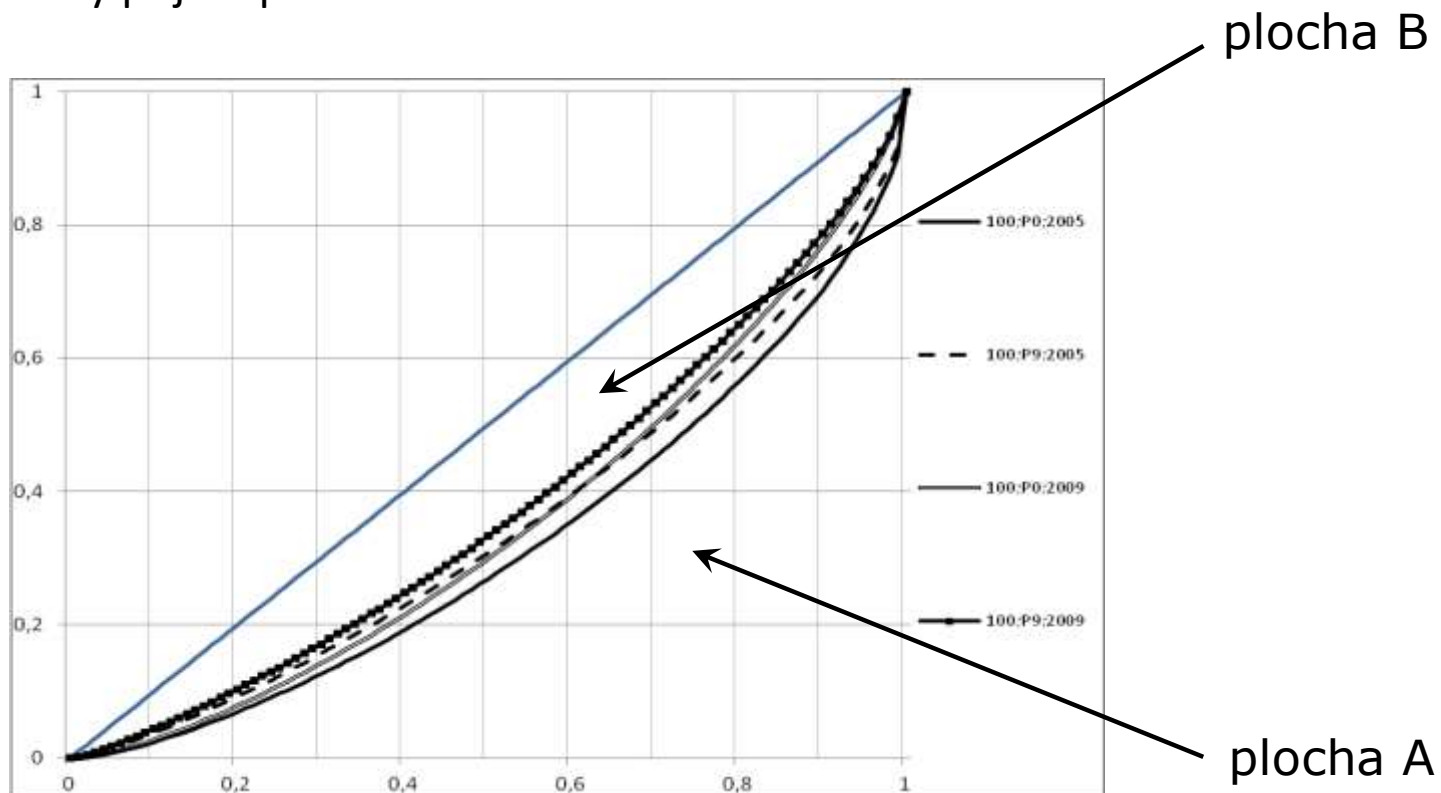
$$R = y_{max} - y_{min}$$

- velmi hrubý ukazatel
- necitlivý ke změnám uvnitř souboru

Lorenzova křivka

příklad z České republiky: domácnost jednotlivce, 2005, 2009

- P0 - pracovní příjem
- P1 - pracovní příjem - pojistné - daně + daňový bonus
- P9 – čistý příjem po sociálních dávkách

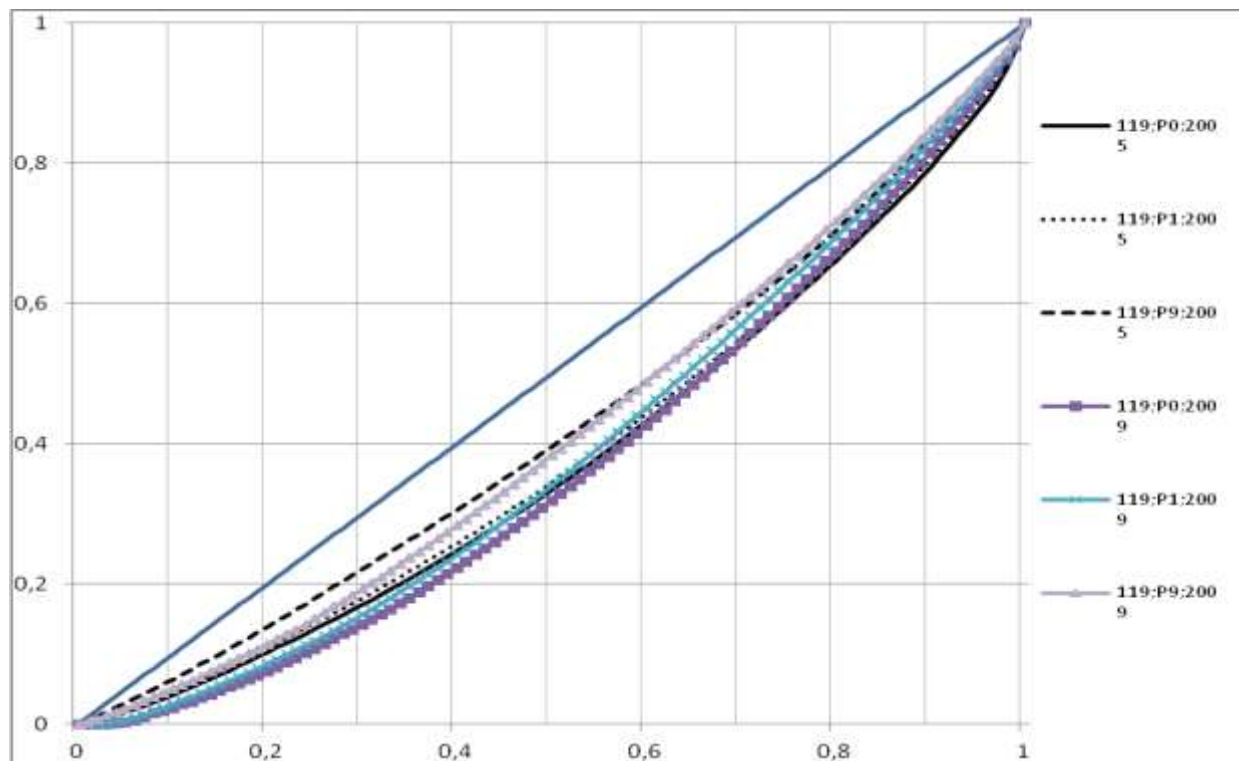

Zdroj: autor

Lorenzova křivka

příklad z České republiky: 1+1+3 a více dětí, 2005, 2009

- P0 - pracovní příjem
- P1 - pracovní příjem - pojistné - daně + daňový bonus
- P9 – čistý příjem po sociálních dávkách

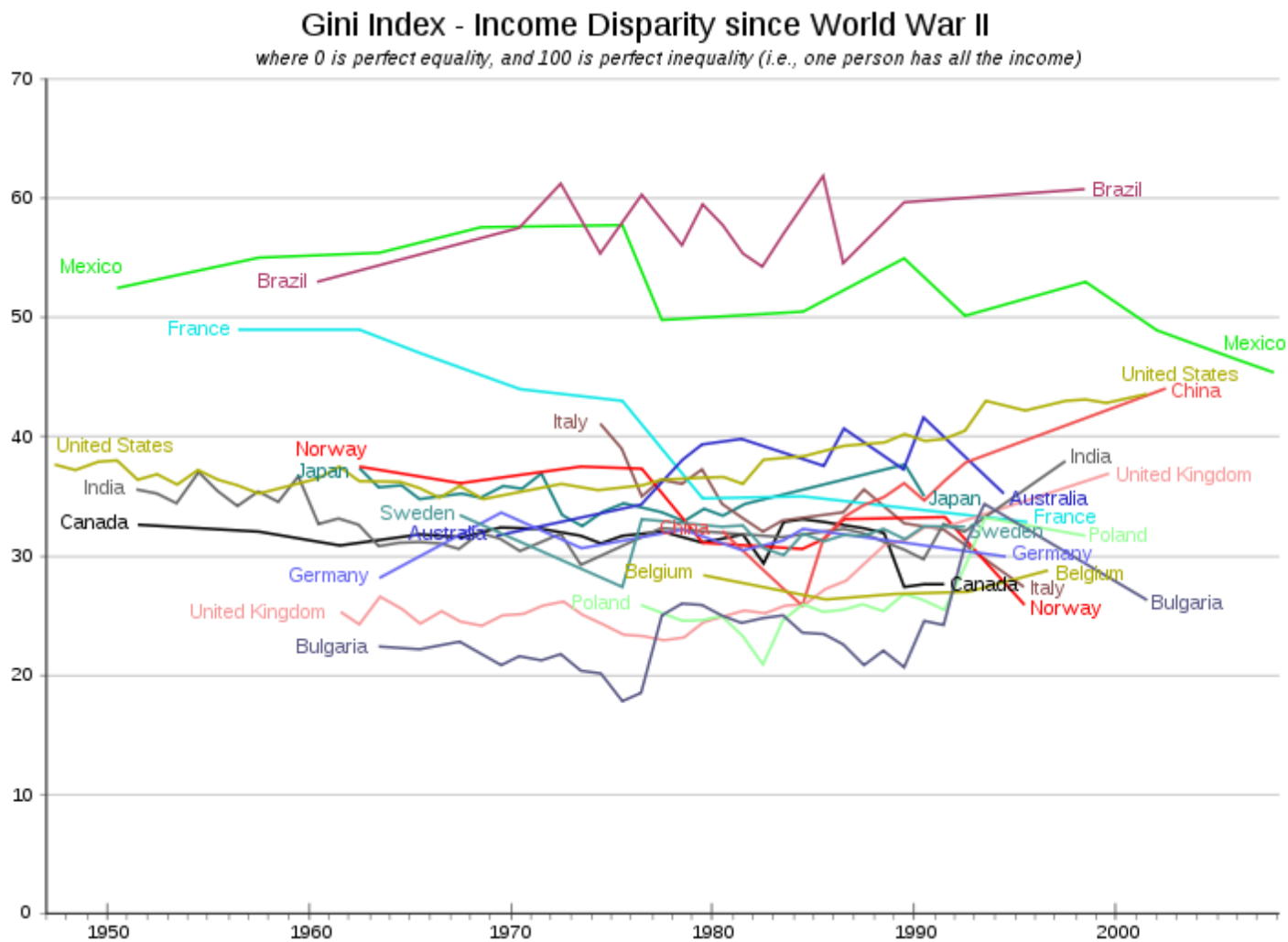

Zdroj: autor

Giniho koeficient

- poměr ploch
- $GK = B/(A+B)$
- nabývá hodnoty 0 až 1, nejedná se však o procenta
- $GK = 0$ (rovné); $GK \Rightarrow 1$ (silně nerovné); GK realita = (0,3-0,6)
- Výhody:
 - snadná pochopitelnost výstupů
 - nezávislý na absolutní výši příjmů
- Nevýhody:
 - klade větší důraz na změny v distribuci uprostřed souboru
 - výsledkem je bezrozměrné číslo, které se nedá jednoduše desagregovat

Vývoj Giniho koeficientu od 2. světové války

Index Robina Hooda (Hooverův)

- je založen na Lorenzově křivce,
- vyjadřuje podíl z celkového důchodu, který je nutné alokovat pro dosažení absolutní rovnosti ve společnosti,
- hodnota odpovídá maximální vzdálenosti mezi skutečnou křivkou a křivkou rovného rozdělení

$$H = \frac{1}{2} * \frac{\sum_{i=1}^n [x_i - \bar{x}]}{\sum_{i=1}^n x_i}$$

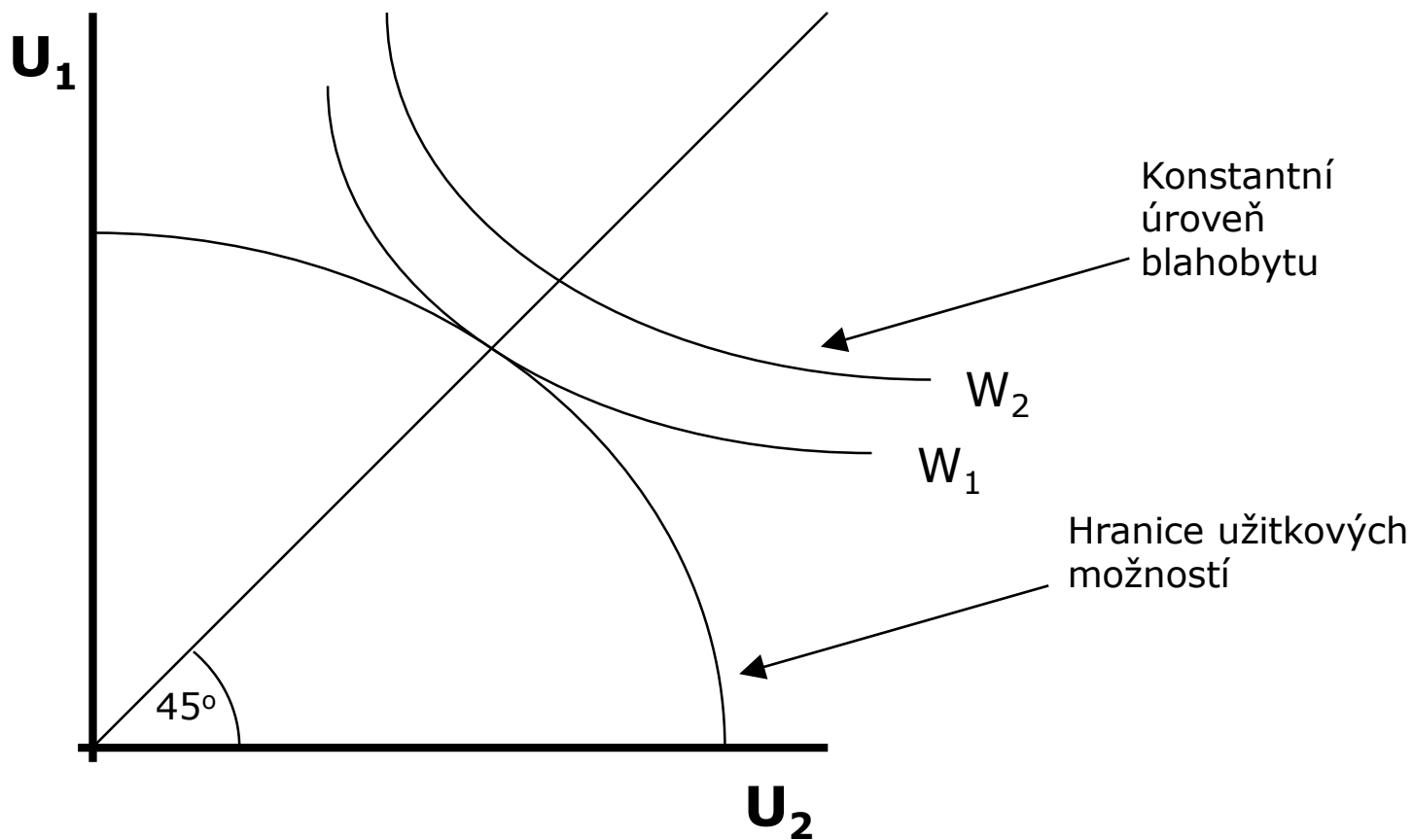
Zdroj: autor

Společenská funkce blahobytu

- Abram Bergson (1938)
- Pracuje s předpokladem o možnosti interpersonálních sčítání užitků.
- $W = f(U_1, U_2, U_3 \dots U_n)$
- $U_1 = U_1(y_1)$
- $U_2 = U_2(y_2)$
- $dW/dU_1 > 0$

Společenská funkce blahobytu

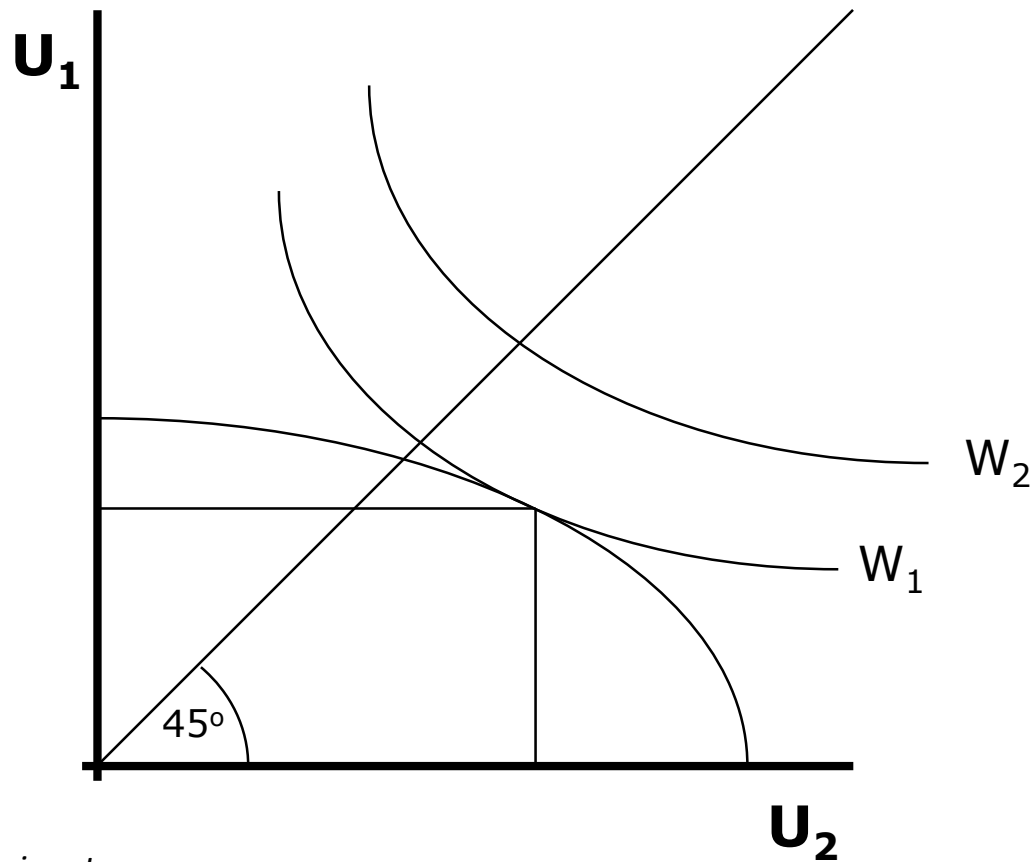
Oba uživatelé mají identické uživatkové funkce

Zdroj: autor

Společenská funkce blahobytu

Uživatelé mají rozdílné užitkové funkce

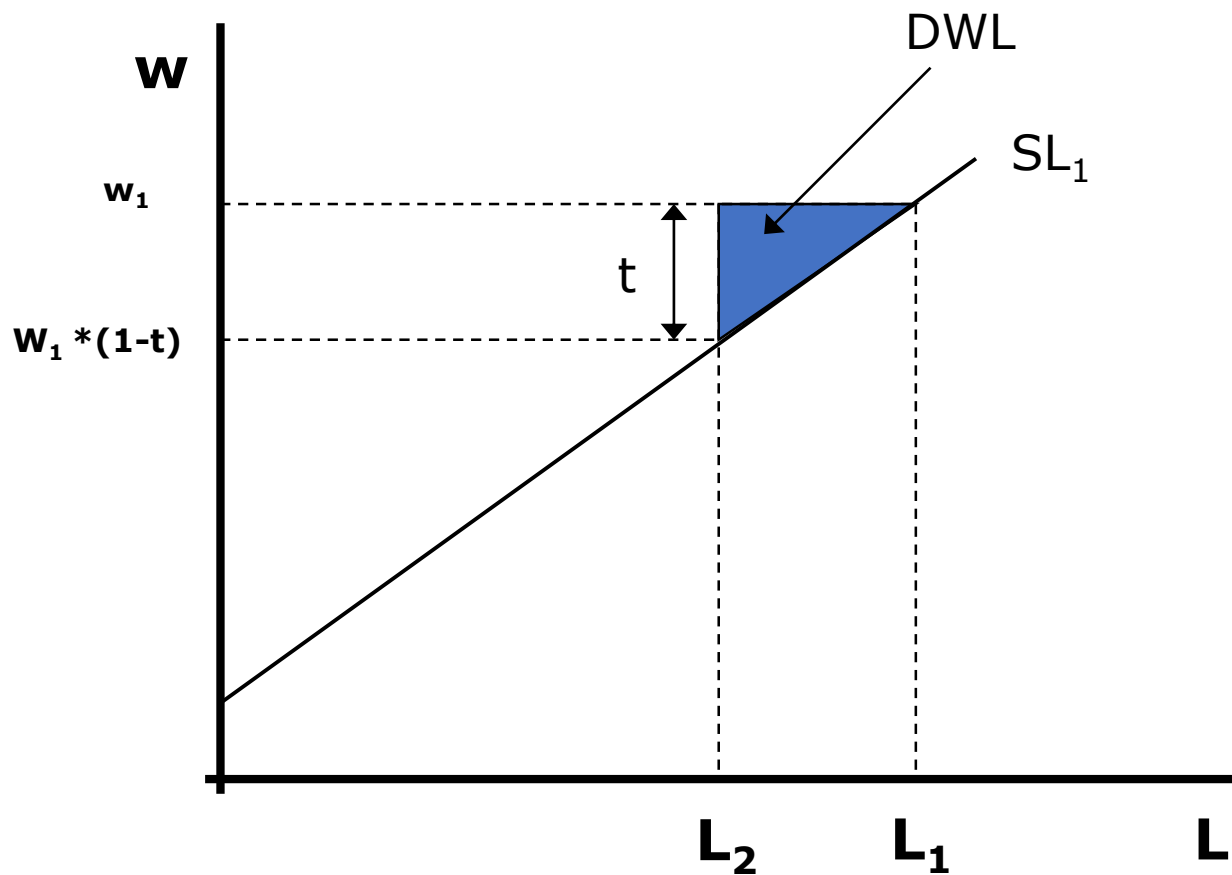

Zdroj: autor

Přerozdělování

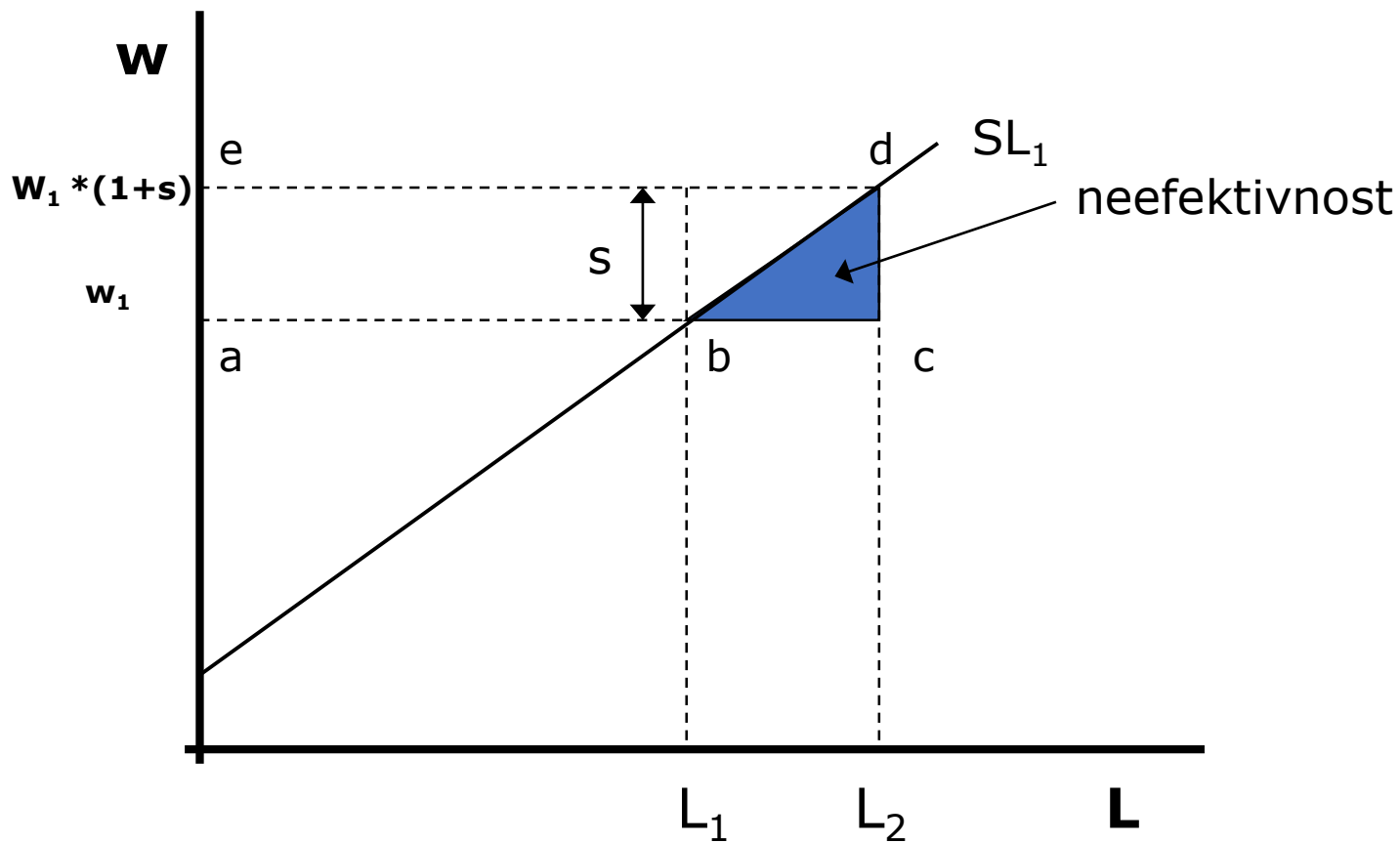
- přesun zdrojů mezi osobami ve společnosti
- realizován daněmi a sociálními transfery
- uvažovány pouze daně z mezd
- sociální transfer je předpokládán ve formě „in work“ dávky

Ztráta z titulu zdanění mezd

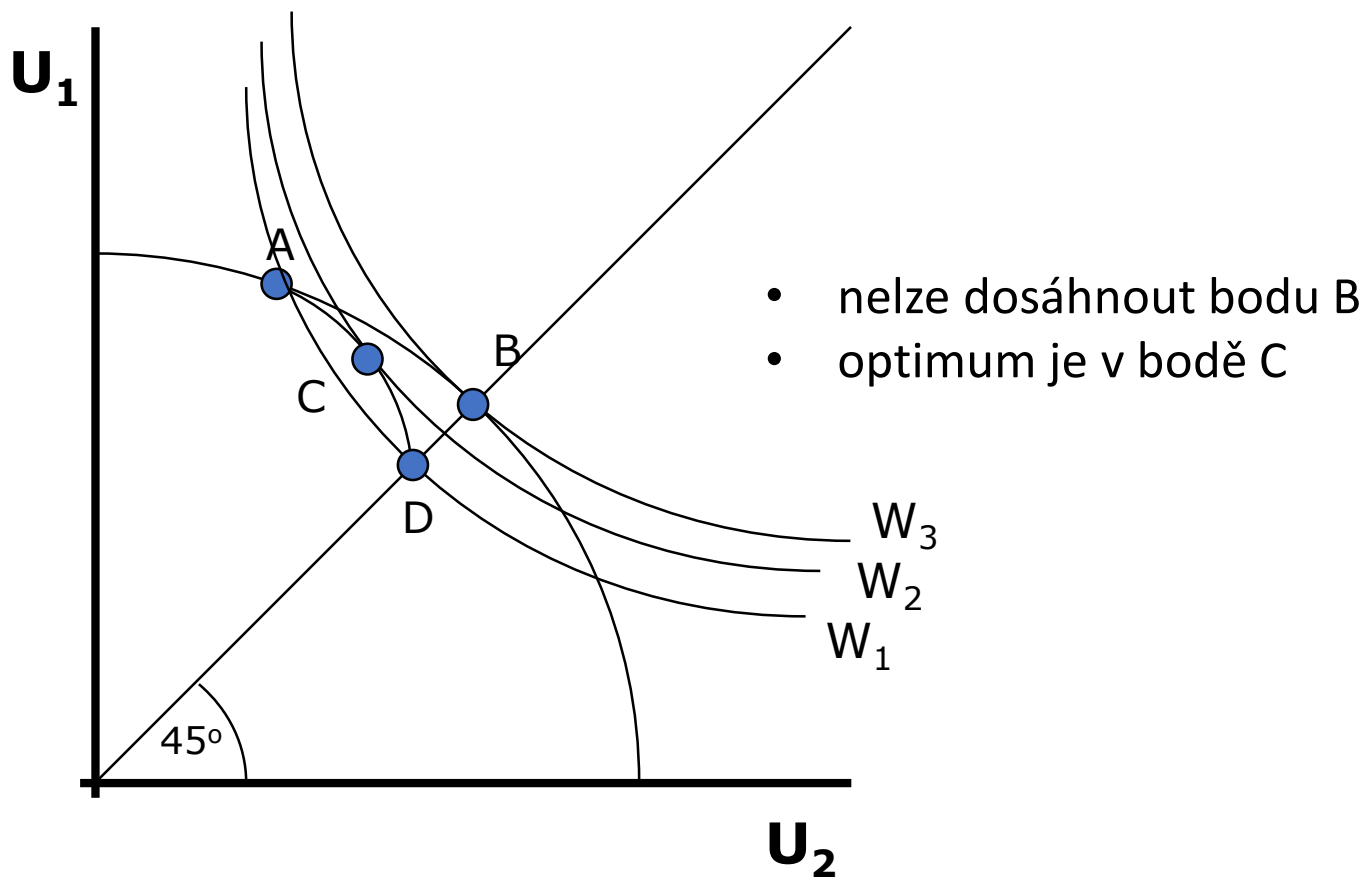
Zdroj: autor

Ztráta z titulu sociální dávky

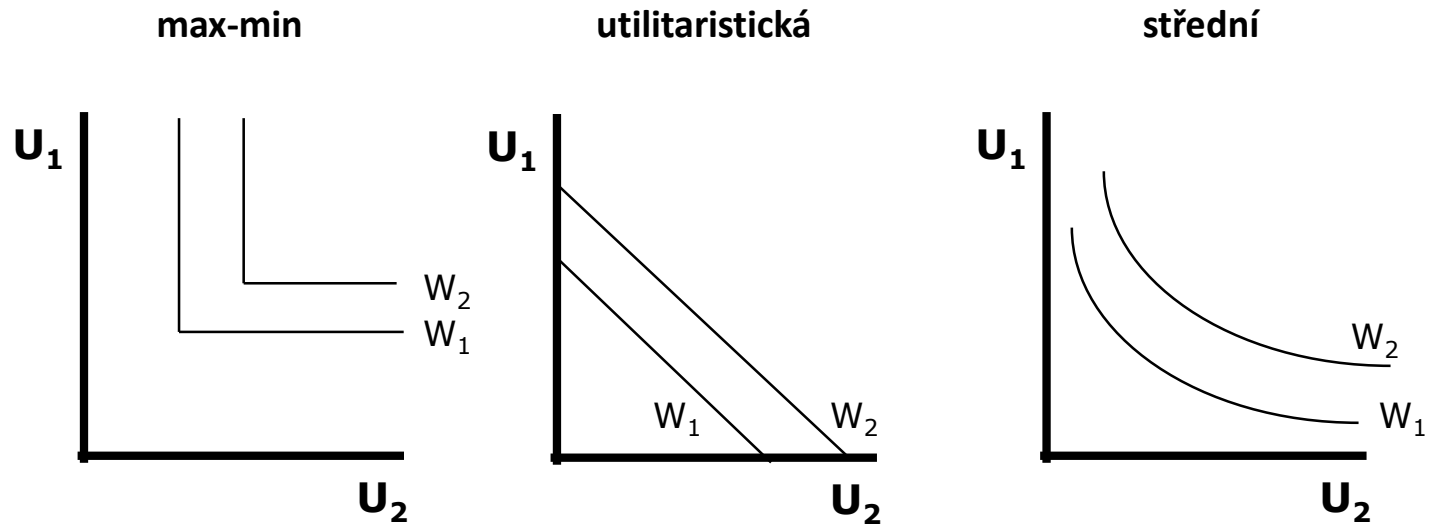

Zdroj: autor

Protože přináší přerozdělování ztráty, nelze se pohybovat po hranici

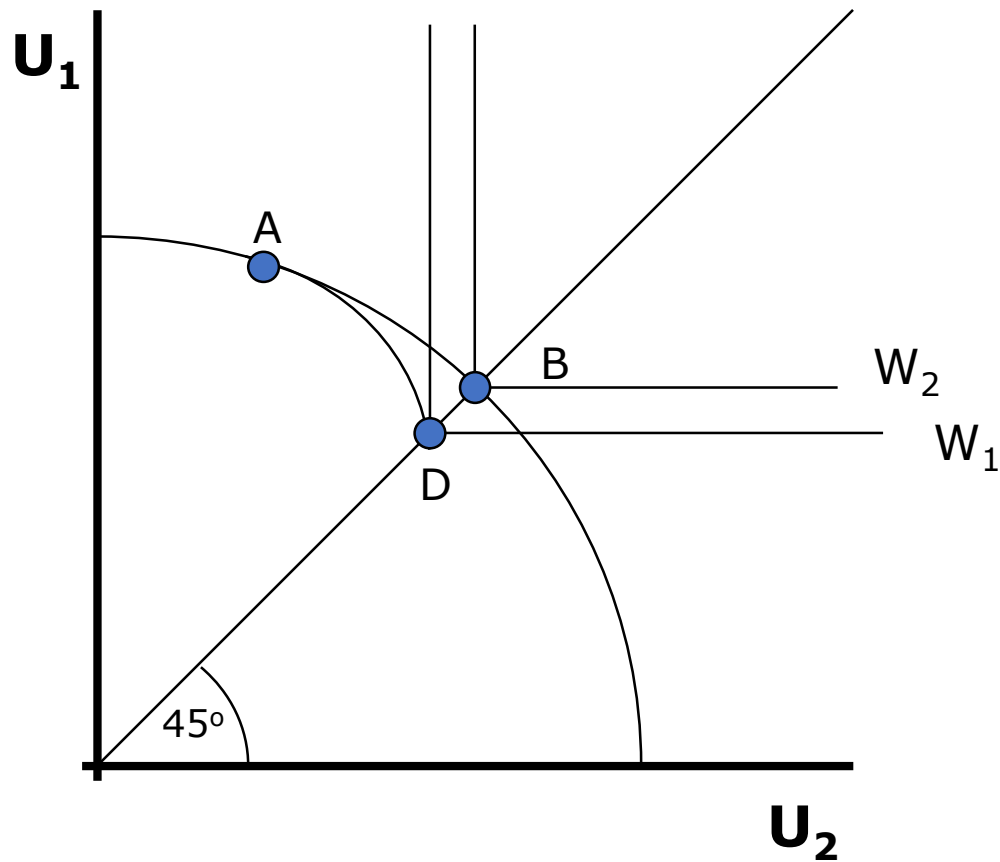
Ale jaký má tvar společenská funkce
blahobytu?

Zdroj: autor

Extrém 1 – John Rawls

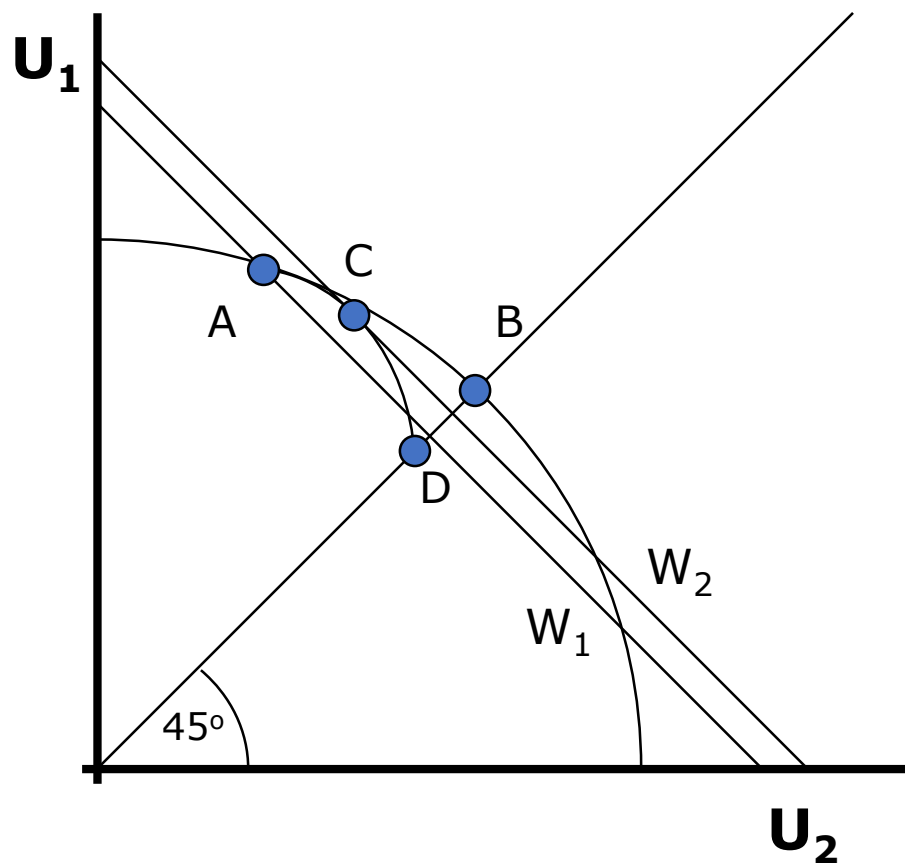
- $W = \min (U_1, U_2, U_3 \dots U_n)$

Zdroj: autor

Extrém 2 – Jeremy Bentham

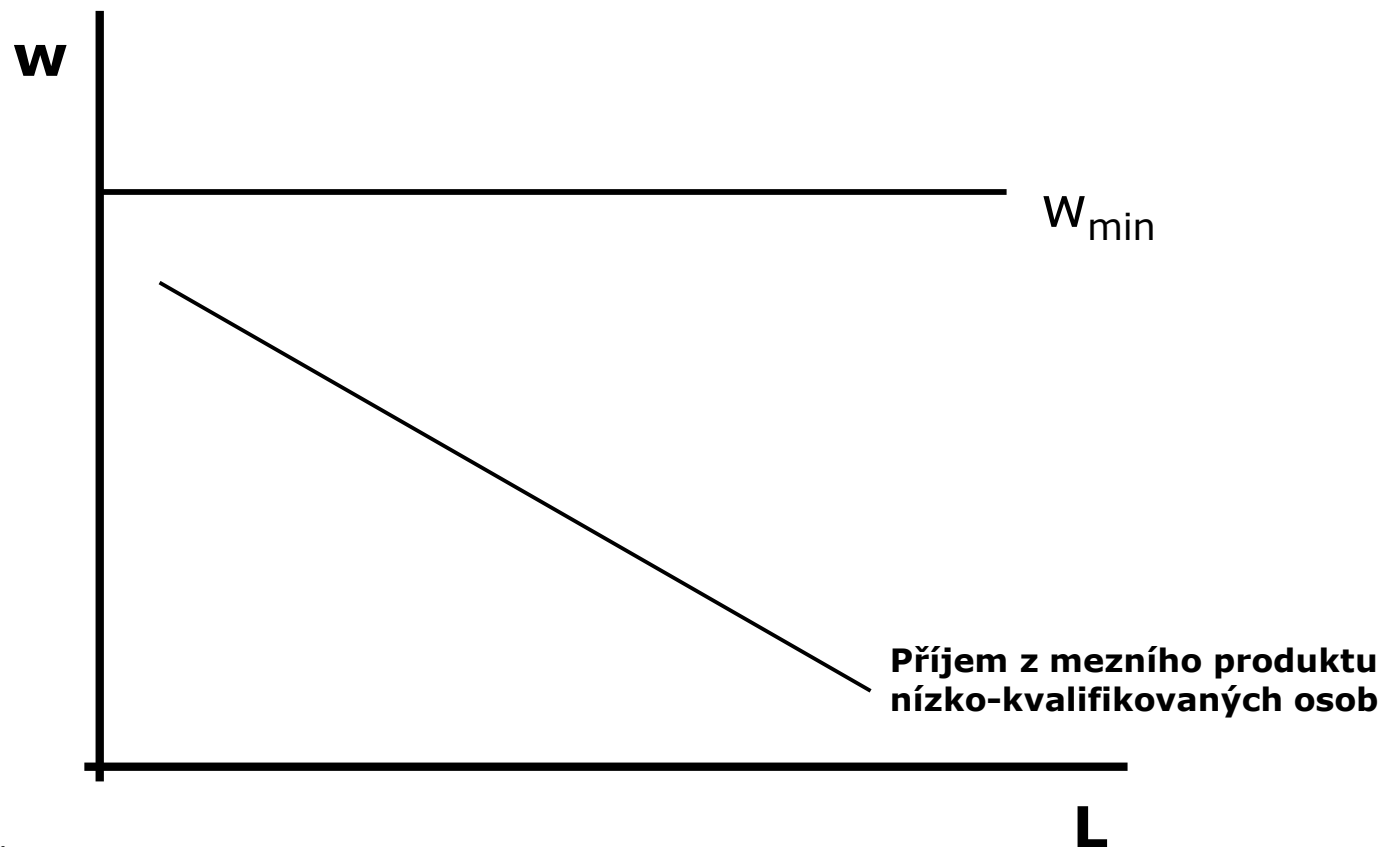
- $W = U_1 + U_2 + U_3 + \dots + U_n$

Zdroj: autor

Mikroekonomické dopady redistribučních zásahů – minimální mzda

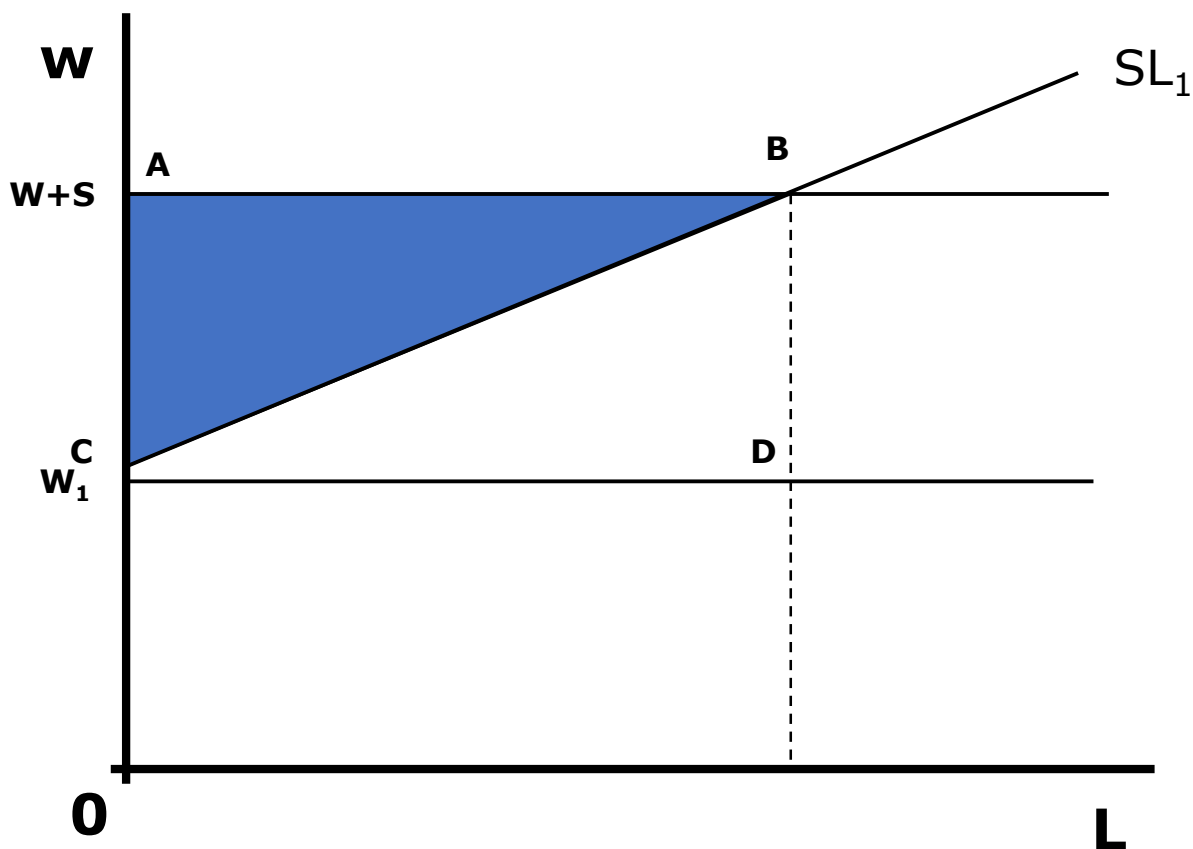
- osoby s nízkou kvalifikací jsou z trhu vytlačeny

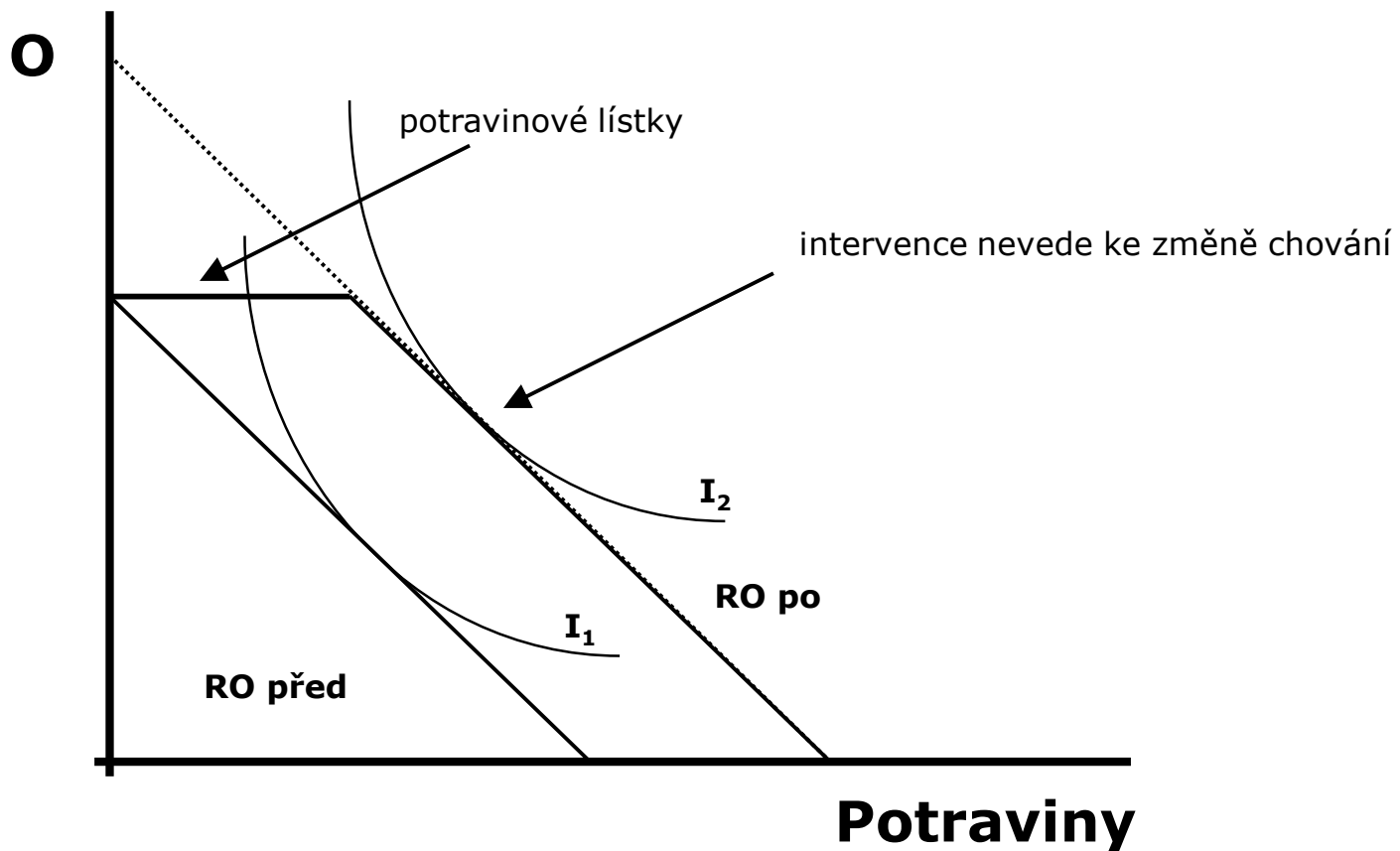
Zdroj: autor

Mikroekonomické dopady redistribučních zásahů – „in work“ benefit

- vzdálenost OC je ovlivněna mírou sociální ochrany

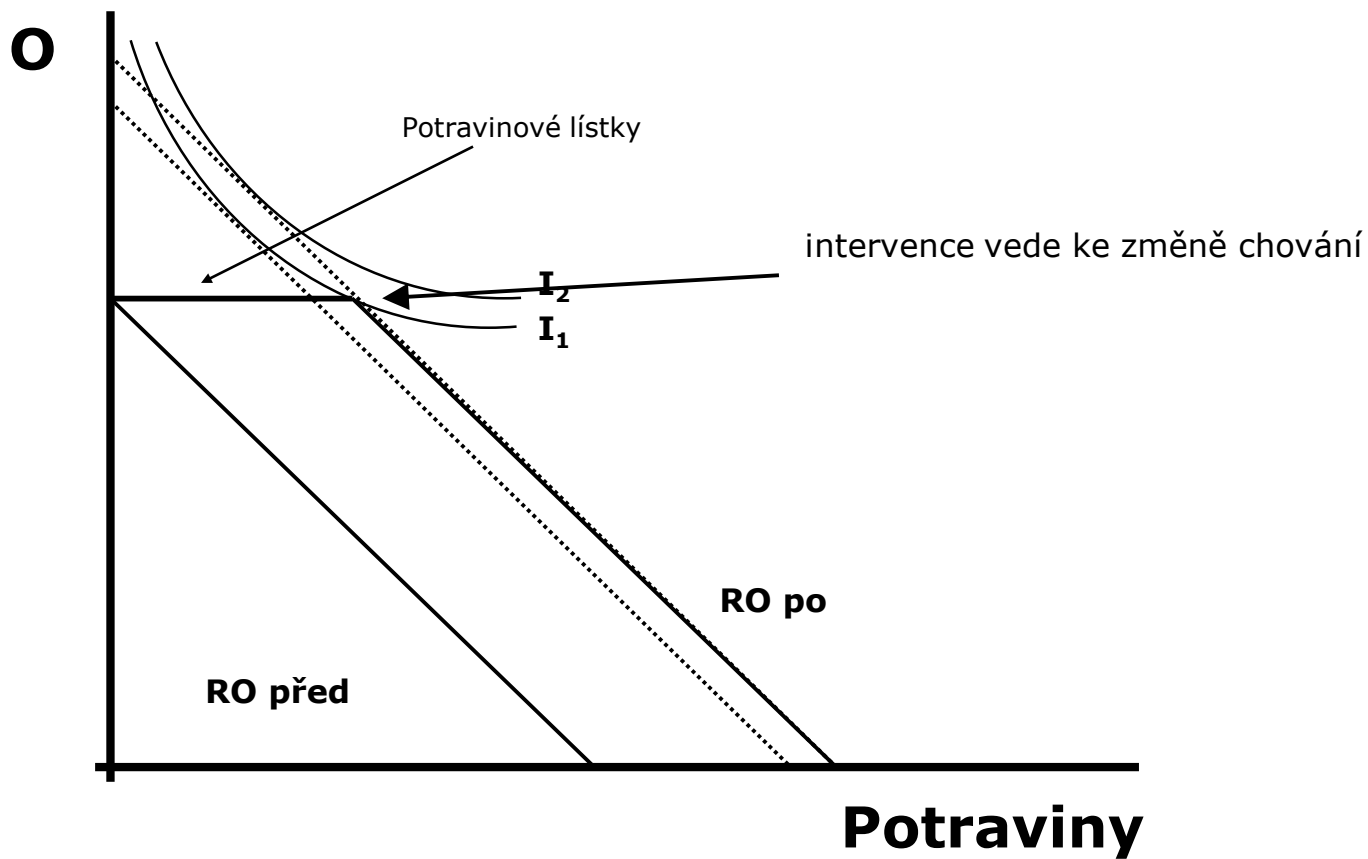

Mikroekonomické dopady redistribučních zásahů – potravinové lístky I

Zdroj: autor

Mikroekonomické dopady redistribučních zásahů – potravinové lístky II

Zdroj: autor

Potravinové lístky - závěr

- dopady na chování příjemců jsou nulové, nebo velmi omezené
- nutné vytvořit síť obchodů, které budou lístky akceptovat
- dochází k nárůstu administrativní náročnosti systému
- v ČR pokus ve formě sKarty (2012-13)

Otázky k zamyšlení

- Z jakého pojetí společenské funkce blahobytu se blíží koncept dávek sociální potřeby v ČR?
- Pokuste se najít několik příkladů, které ukazují, že má přerozdělování vliv na ekonomickou efektivnost!
- Jaké argumenty jsou používány při implementaci konceptu potravinových lístků v ČR?
- Existuje v ČR nějaká dávka, která se přibližuje konceptu „in work“ benefitu?

Literatura

- Hillman, A. L.: *Public finance and public policy: Responsibilities. and limitations of government.* Cambridge : Cambridge University Press 20030-521-00114-5 Kapitola 5.
- Statistika příjmového rozdělení, Eurostat, dostupné na [http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Income distribution statistics/cs](http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Income_distribution_statistics/cs)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Toto dílo podléhá licenci Creative Commons
Uveďte původ – Zachovejte licenci 4.0 Mezinárodní.

